

~~Svenska~~
~~En svensk väg till socialismen~~ (B)
Sthlm 11 nov. 1956.

Vårt partis program, som skall utgöra grundvalen för vårt framträdande och handlande, har fem grundpelare: kampen för fred och avspänning, kampen för nationellt oberoende, kampen för demokrati, folkmassornas avgörande roll för den sociala utvecklingen, kommunistiska partiets uppgifter och arbetsmetoder. Till klargörandet av och diskussionen om dessa fem huvudproblem i arbetarrörelsens aktuella kamp har en myckenhet material lämnats av den faktiska utvecklingen i världen under det senaste året och särskilt under de senaste veckorna. Att denna utveckling berör oss så djupt illustrerar hur outhärligt alla länders och alla folks problem växt samman i vår tid. ~~Förresten~~ När vi för oss själva skall klargöra vår ställning till dessa problem som utvecklingen själv aktualiserat och allt skarpare ställer på dagordningen kan det vara till nytta att göra en ~~kort~~ historisk återblick.

Kapitalismen föddes och kom till makten i en serie av revolutioner, inbördeskrig, interventionskrig och krig mellan olika stater. De moderna nationernas bildande, som stod i direkt samband med kapitalismens genombrott, innebar en vanligen med våldsamma medel åstadkommen nästan total omstöpning av gränser och statliga förhållanden i Europa och Nordamerika. Reaktionens krafter gav vika först efter en mycket hårdnackad och blodig kamp och striden böljade under århundraden fram och tillbaka med omväxlande segrar och nederlag för de olika parterna. Det var en ~~oåtvändig och ofrånkomlig~~ historisk process, som innebar ~~(självfallet)~~ svåra lidanden och offer för människorna.

Kapitalismen är nu ett föråldrat och utlevat system. Det måste ersättas med en ny samhällsordning, som motsvarar produktivkrafternas och den allmänna utvecklingens krav. Endast socialismens system gör detta. Men de privilegierade skikt, som ser hela sin nuvarande existens fotad på och sammanknuten med kapitalismens välde, vill inte låta det gamla systemet dö i fred. De kämpar med alla medel för att bevara egendom, privilegier, maktställning. Kapitalismens dödskamp hotar att bli ännu mera blodig och förödande än dess födelse. Det nys krafter är emellertid redan så starka att de i vissa länder kan förhindra att reaktionen griper till väpnad kamp. Ett vet vi med viss-
het: att kapitalismens död, liksom de flesta företeelsers, kommer att gå mycket snabbare än dess födelse. Om det konkreta förloppet i varje särskilt land kan vi däremot inte uttala oss med någon större grad av visshet.

Socialismens system har redan grundlagts eller helt segrat i länder med omkring 900 miljoner människor. Kampen för det

nya samhället har kostat stora offer. Sovjetfolket har måst betala sina erövringar med tiotals miljoner stupade i de av kapitalistiska makter organiserade interventionskriget 1918-1921 och det andra världskriget. Kinas folk har måst bringa svåra offer i kampen mot inhemska ~~xxx~~ feodalherrar och utländska erövrare. I dag ser vi hur kampen mellan framsteg och reaktion kräver människoliv i Ungern och i Mellersta Östern. Vi kan tyvärr inte räkna med, hur hett detta än är vår önskan, att dessa liv skall vara de sista som spills i våldshandlingar, sprungna ur ~~xxx~~ kampen mellan klasser och stater.

Dessa historiska fakta har inte anförts för att utgöra något slags försvar för våldshandlingar. En dylik inställning skulle vara uttryck för cynism och människoförakt och illa anstå en kommunist. Men i allt det fruktansvärda som övergått världen och människorna under de senaste årtiondena, under vilka krig eller annan förödelse praktiskt taget varje år rasat någonstans på jorden, måste vi söka den historiska process som trots allt bär mänskligheten framåt till något bättre och tryggare. Om vi inte såge denna nödvändiga utveckling i allt det onda som skett skulle livet endast te sig meningslöst och blodbesudlat och den blinda kampen för tillvaron vara livets enda lag.

Vi vet att så inte är fallet. Vi vet att hela mänskligheten kommer att finna en väg ut ur ~~kapitalismens~~ den döende kapitalismens era av krig, förtryck och barbari. Vi vet att människorna inom en icke alltför avlägsen framtid överallt skall kunna skapa fritt, leva i lugn och trygghet för morgondagen. Denna förvissning, som är grundad på kunskapen om samhällets ofrånkomliga utvecklingslagar, är för oss kommunister en oerhörd kraftkälla.

Denna historiska och ~~rakion~~ förnuftsmässiga syn, som möjliggör för oss att se ~~innebör~~ den djupare ~~Önne~~örden i det brokiga och ~~kikk~~ förvirrade skeendet, förenar vi med den djupaste medkänsla för alla vanliga, hederliga människor, som tragiskt faller offer för de krafter som griper till våld för att försvara sina positioner. Men vår medkänsla är inte enkelriktad, så som medlidandeskampanjen är i den borgerliga pressen och radion. Vi känner djupt för de ungerska arbetarna, bönderna och soldaterna liksom för deras bröder i sovjetarmén. Vi hyser samma känslor för det israeliska folket, som tvingats ut i ett anfallskrig, som för det egyptiska folket som försvarar sitt land mot inkräktare. Vi vet nämligen att de vanliga enkla människorna i alla länder vill leva i fred. De är alla våra bröder och syst-rar i arbetets mänskliga gemenskap. ~~Djupast~~

Det är en gammal sanning att man framför allt lär av begångna misstag. Vi kan lära både av egna misstag och misstag begångna av våra broderpartier. Under det senaste året har vi gjort en rad lärdomar, ja det finns kamrater som anser att lärdomarna blivit alltför många. Det sätt på vilket misstag i vissa fall kommit i dagen kan man kanske diskutera. Däremot är vi säkert överens om att begångna fel måste avslöjas och rättas till. Det är den enda säkra garantin för att inte en upprening skall ske

Att misstag och fel begåtts bör heller inte förvåna oss. Det är bara den som inte gör någonting som kan låta bli att begå fel. De kommunistiska partierna i Sovjetunionen och folkdemokratierna har ställts inför gigantiska uppgifter, större och svårare än något annat parti haft att lösa. Det har gällt att leda uppbygget av en helt ny, tidigare fullkomligt okänd samhällsordning och att fullgöra denna uppgift i ett ytterst trängt läge beroende på den omgivande kapitalistiska omgivningens fiendlighet och existensen av fiendliga krafter även inom länderna. Att man överhuvud taget lyckats lösa den ställda huvuduppgiften så bra som man gjort är märkligt och beundransvärt. Framgångarna i uppbygget har inte uteslutit fel och missgrepp, delvis av mycket allvarlig karaktär. Men dessa dominerar ju inte på något sätt bilden, möjligen med undantag av Ungern där folkets sociala och ekonomiska landvinningar under den senaste tidens utveckling allvarligt hotats.

Hur skall vi då lära av utvecklingen i länder, där socialismen redan genomförts eller där dess grundvalar lagts? Det är viktigt att vi inte drar lärdomar på ett mekaniskt sätt. De fel som begåtts i det folkdemokratiska uppbygget i Polen och Ungern förefaller att delvis ha sin grund i sådant mekaniskt överförande av erfarenheter från Sovjetunionen till länder med andra förutsättningar och betingelser.

Blank

Vi vill gå en svensk väg till socialismen. Det betyder att utvecklingen framåt liksom också förhållandena i ett socialistiskt Sverige självklart måste formos och bestämmas av vårt lands speciella förhållanden liksom av vårt folks historiska erfarenheter och traditioner. Vi tror varken att sovjetvägen eller den folkdemokratiska vägen till socialismen är den rätta och tillämpliga för Sveriges folk. ~~Betingelserna är andra och vi måste därför för oss själva bestämma det vi vill göra i dag i Sovjetunionen och i folkdemokratierna som vi icke anser höra hemma i ett socialistiskt Sverige. Vi vill alltså icke kopiera utvecklingen och förhållandena~~

Blank

i dessa länder. Betingelserna är här andra och vägen måste därför bli en annan. Men målet är självklart detsamma: att skapa ett samhälle där den ena människans utsugning av den andra för alltid är upphävd.

Starkt Det går inte att i detalj skissera enskildheter i en sådan svensk väg till socialismen. Låt mej här endast peka på en viktig faktor: den långa demokratiska och parlamentariska traditionen i vårt land, inte minst på den lokala självstyrelsens område. Denna faktor måste givetvis spela en viktig roll vid utformningen av det svenska folkets kamp för socialismen. Riksdagen och de kommunala församlingarna måste bli maktorgan i folkets kamp för att bryta storfinansens makt och lägga grundvalen för en ny samhällsordning.

Vi ställer redan i dag kampen för en bättre demokrati i vårt land som en huvudfråga. Jag behöver inte skildra den nuvarande ordningen och den väldiga begränsning av demokratin som storfinansens välde innebär. Inte minst i denna fråga kan vi knyta an till våra socialdemokratiska kamrater och ~~skapa~~ skapa den ~~enhet~~ enhet i arbetarklassens led, som är en oundgänglig förutsättning för seger.

Den tidigare utvecklingen i Polen och Ungern och de därunder begångna misstagen förefaller att ~~maximera~~ ge viktiga lärdomar för hela problemet om kampen för demokratin. Det är ingen tvekan om att det i dessa länder under efterkrigsåren rått en större grad av demokrati för de breda folklagren, att dessa haft ett större inflytande över statsstyrelsen än under någon tidigare epok i dessa länders liv. Men samtidigt har det funnits tendenser att stoppa upp den demokratiseringsprocess som måste vara själva innehållet och livskraften i varje socialistisk utveckling. Under de senaste åren har det rentav förekommit en utveckling i felaktig riktning. En överdriven centralisering har förekommit inom det ekonomiska livet, vilket lett till byråkrati och bristande effektivitet. Man har försökt framdriva produktionsökningar med dekret och godtyckliga förändringar av lönesatserna. Arbetarnas inflytande inom företagen synes ha varit ringa.

Det visar sig alltså att ~~demokratin~~ utvecklingen den fortsatta demokratiseringsprocessen inte kommer som något automatiskt resultat av produktionsmedlens förstärkning och borgarklassens störtande från statsmakten. Detta ger blott möjligheten för en demokrati, vida bredare och djupare än vad som kan åstadkommas inom kapitalismens ram. Men demokratin utveckling måste

oundgängligen tryggas genom en ihärdig och målmedveten kamp. Det är denna nya väg man nu slagit in på i Polen, ~~med~~ en process som givetvis måste komma även i Ungern när normala förhållanden inträtt.

Frågan om driftsformerna för socialiserade företag kommer även i vårt land att bli en viktig fråga. Personligen har jag den uppfattningen att våra föreställningar i denna sak - alltför mycket varit knutna till högt centraliserade former, med risk för byråkratisering och ämbetsmannavälde. Frågan om de anställas inflytande i företagen spelar här en viktig roll. I vårt land med folkrörelsernas och särskilt fackföreningarnas mångåriga traditioner och stora inflytande borde det vara möjligt att finna en väg som förenar största möjliga direkta inflytande för de anställda i ett företag med en effektiv planhushållning. ~~På denna punkt bör vi knyta an till den debatt som förekommer inom det socialdemokratiska partiet och där bl. a. Wig-~~
~~Warkarxi forss och Sköld gjort inlägg. Även Kooperativens stora utveckling är en speciell sak för vårt land, som inte kan förstås~~
Oarter i rättskipningen i form av statliga övergrepp som kränkt lagarna och folkets rättsmedvetande tycks ha utgjort ett av de grundläggande felen i den tidigare utvecklingen i Polen och Ungern. Också i Sovjetunionen under Berias välde har dylikt florerat, enligt vad som blivit bekant. Det handlade här inte längre om att bestraffa kriminella åtgärder av kontrarevolutionära ~~åtgärder~~ och andra brottsliga element. Olika meningar om takten i uppbygget och om andra politiska delfrågor gjordes i den perversa misstänksamhetens anda till partiskiljande, ja kriminella frågor. En förödande inbördeskamp fördes in i partiernas ledningar. Årliga partimedlemmar och andra patrioter, ofta i ledande ställning i samhället, fängslades och dömdes på oriktiga grunder, i vissa fall till döden. Ja, med administrativa och odemokratiska metoder sökte man driva den sunda partimajoritetens mening under jorden med olyckliga konsekvenser illustrerade av den senaste tidens händelser.

Det är så klart att det egentligen inte behöver utsägas att vårt parti inte bara tar avstånd ifrån, utan bekämpar dylika metoder. Hur kan ~~det~~ överhuvud taget ~~kommunismen~~ sådant förekomma i stater där kommunister intar en ledande ställning? Det har pekats på flera förklaringar: den ~~skärpta~~ skärpta klasskampen under byggandet av socialismens grundvalar, felaktiga teorier om att motsättningarna måste skärpas även under socialismen, det kalla kriget och de kapitalistiska staternas inblandning med agenter och propaganda. Sådant må ha bidragit. För min del anser jag följande två förhållanden ha varit starkast ~~bidragande~~: bristande förtroende till massorna och felaktiga ~~me-~~verkande

Här
en sid.
6A

Parti
skiljande

16/10/48

Det finns en rad andra viktiga problem som jag här som måste tas upp i diskussionen? A- endast kan antyda, men

Andra viktiga problem som jag endast kan antyda, men som kanske kan tas upp i diskussionen:

Kooperationens stora utveckling i vårt land, både som konsumentkooperation och som försäljningskooperation inom jordbruket, och dessa företeelsers betydelse för vårt lands utveckling till socialismen.

Övriga speciella förhållanden inom det svenska jordbruket, delvis betingade av geografiska förhållanden, och som gör att frågan om böndernas kooperativa samverkan också i produktionen inte kan lösas efter några schematiska mallar.

Frågan om fackföreningsrörelsens frihet och obundenhet i förhållande till statsapparaten, en fråga som vi ställer i dag under kapitel förhållanden, men som är aktuell också under socialistiska förhållanden att döma av diskussionen både i Sovjetunionen, Polen, Ungern etc.

Historiska

Frågan om förhållandet mellan arbetarpartiet och staten, mellan de lokala partiorganisationerna, deras ledningar och de administrativa organen - en fråga som just nu ivrigt diskuteras i Polen, där under en period partiorgan och statsorgan kunde förefalla vara samma sak, där partiorganens ledningar sammanställdes av de ledande offentliga funktionärerna på varje plats, inte med hänsyn till kvalifikationer som partiledare.

Frågan om enpartisystem och flerpartisystem, där vi enligt min mening klart bör säga ut att vår uppfattning är att olika partier - givetvis inom den lagliga ordningens ram - bör existera så länge det finns klassmässiga eller andra grundvalar för dem, så länge de faktiskt kan existera som i demokratisk ordning arbetande partier. Enpartisystemet i Sovjetunionen också under övergångsperioden till socialismen var en specifik, historiskt betingad företeelse. Den var ingen principiell och normgivande sak.

toder i partiverksamheten. De bägge sakerna står för övrigt i nära sammanhang med varandra.

✓ Jag skall här inte göra någon teoretisk betraktelse om massornas avgörande roll i den sociala utvecklingen. I vårt partis program Sveriges väg till socialismen finns följande satser inskrivna: "Alla hittillsvarande väsentliga samhällsreformer har kunnat genomföras först sedan det arbetande folket satt tillräcklig styrka bakom sina krav. Det är massornas aktiva kamp för sina intressen som tvingat reaktionen till eftergifter. Socialismen kan förverkligas endast genom de svenska folkmassornas kamp under arbetarklassens ledning."

En parti- och statsledning som saknar förtroende till massorna kan icke leda en progressiv utveckling. Den kommer snart att upptäcka att massorna också saknar förtroende för den. Då hjälper inga dekret och inga tvångsåtgärder, inga proklamationer och upprop. Massornas anslutning och massornas förtroende är förutsättningar för ~~att värdet av de åtgärder som tagits på den~~ varje väg till socialismen.

När förtroendet till massorna avtar brukar tomrummet fyllas med ett ökat förtroende till den egna förträffligheten. Den så mycket omtalade personkulten är någonting som inte har enbart med Stalins sista år att göra. Det gäller här ett helt system av tänkesätt och institutioner, som kan ligga som en död hand över ett parti och en stat. Det gäller inte bara bristen på kollektiviteten i olika partiinstanser. Vad som måste kritiseras är enligt min mening ett sådant system där byråkrati breder ut sig, där personer tror sig ha en viss auktoritet och kunskap enbart därför att de besitter vissa förtroendeposter, där diskussion hämmas och undertryckes, där inte partiledningen lyssnar på massornas röst utan endast på sin egen. Motsatsen till ett sådant system är inte anarki och upplösning, utan ett parti levande och enhetligt på grundvall av gemensamma uppfattningar och okuvbar kampvilja.

(i grunden)
Vårt svenska kommunistiska parti är sunt och friskt. Men vi har inga andra garantier än vår egen uppmärksamhet mot att sådana oarter kan utvecklas också här. Även på detta område har vi alltså anledning att dra lärdomar av våra broderpartiers dyrköpta misstag. Det finns stora brister i vårt arbete, som hindrar oss att bli den ~~ledande~~ kraft, som är oundgängligen nödvändig för att leda det svenska folkets kamp för en ny och bättre samhällsordning.

ännu

Det återstår ännu att beröra två avgörande frågor som står i intimt samband: kampen för nationellt oberoende och för fred. Det bör inte kunna råda något missförstånd om vårt partis ställning och avsikter i dessa bägge frågor. Händelseutvecklingen under den senaste tiden har understrukit riktigheten ~~xxxxxxx~~ i partiets program och politik. Den föranleder oss samtidigt att ännu starkare understryka vissa meningar.

~~Vixkaxixntextänkkaxxxxxxutvecklingxtikixsocialismenysomxixke
skvixskxunderxfukitxnationelltxoberoendexförxxvårtxlandx
Händelserna i Polen och framför allt i Ungern vittnar om betydelsen av att den sociala revolutionen utvecklas under sådana förhållanden, att tvivel icke hos någon befolkningsgrupp eller kan uppstå om landets fullständiga nationella suveränitet. Den visar också det oriktiga i att på ett konstlat sätt införa utländska symboler och namn i ett lands samhälleliga liv. I den deklARATION som nyligen antagits av Sovjetunionens regering, sägs, att kränkningar och fel förekommit i relationerna mellan de socialistiska länderna, kränkningar och fel som förringade principen om jämställdhet i relationerna mellan dessa länder. Sovjetunionens kommunistiska partis 20:e kongress fördömde dessa fel och ställde uppgiften att Sovjetunionen i sina ömsesidiga relationer till de övriga socialistiska länderna skall konsekvent förverkliga de leninska principerna om folkens jämställdhet. Vi är fast övertygade om att denna deklARATION också omsättes i praktiken.~~

Blank

Vi kan inte tänka oss en utveckling till socialismen, som icke skulle ske under fullt nationellt oberoende för vårt land och utan varje sorts inblandning från främmande makter. Denna uppfattning har senast kommit till uttryck i den deklARATION från partiets arbetsutskott, som i går publicerades i Ny Dag. Det heter där: "Sveriges kommunistiska parti anser att förändringar i vårt lands inre förhållanden måste ske i enlighet med folkets vilja och icke påtvingas genom ingripanden utifrån. Den sociala frigörelsen måste vara de arbetandes eget verk. På det internationella planet betyder detta anslutning till principen om icke inblandning, principen att inget land, med trupper eller på annat sätt, bör söka påverka den inre utvecklingen i ett främmande land."

I uttalandet ~~xxxxx~~ påminns därefter om hur den amerikanska regeringen och andra A-paktsregeringar i åratal kränkt denna princip genom inblandning i Ungern och andra folkdemokratier. Den amerikanska kongressen har som bekant offentligt anslagit 100 miljoner dollars om året för omstörtande verksam-

~~het i de socialistiska länderna. Inblandningen har fortsatt även under de senaste veckorna. Dess syfte har varit att omstörta den lagliga ordningen och söka förvandla Ungern till ett uppmarschområde för krig.~~

Sovjettruppernas inblandning i Ungern måste ~~lämnat xxxxxxxxxx~~ främst ses mot bakgrunden av den ~~akuta~~ hotande faran för ett nytt storkrig. Inom den svenska arbetarrörelsen råder delade meningar om riktigheten i ~~denna militära~~ sovjettruppernas militära ingripande. Förlusterna i människoliv och de materiella skadorna under de senaste dagarnas strider måste emellertid vägas mot vad annats skulle ha hänt. Det är min förhoppning att rikligare fakta om den djupt tragiska och av oss alla beklagade utvecklingen i Ungern skall möjliggöra en enhetligare bedömning inom arbetarrörelsen av vad som hänt.

En sak borde emellertid alla arbetarrörelsens krafter i nuvarande läge kunna enas om: Att berättigad medkänsla för det ungerska folket icke får utnyttjas för reaktionära och för Sveriges folk skadliga intressen. Starka krafter är i verksamhet för att piska upp en krigspsykos, som skall kunna användas för att slå sönder arbetarrörelsen och driva Sverige bort från dess alliansfria kurs i utrikespolitiken. Dessa krafter är fientliga mot demokratin och mot freden. Det är ett gemensamt intresse för hela arbetarrörelsen och för alla fredsvänliga och demokratiska medborgare att i enighet förhindra en reaktionär kurs i vårt lands inrikes- och utrikespolitik.

Freden är återigen hotad. Om det inte lyckas fredskrafterna att göra slut på krigshandlingarna mot Egypten och tvinga angriparna att lämna egyptiskt territorium kan konflikten breda ut sig och bli inledningen till ett tredje världskrig. Kampen för freden är därför en huvudfråga, den avgörande frågan för att vi överhuvud taget skall kunna ställa andra spörsmål och särskilt det om en förändring av det nuvarande sociala systemet på dagordningen. Vi hysar emellertid förhoppningen att fredskrafterna skall vara så starka att de kan isolera konflikten och sätta stopp för de människofientliga krafter, som ~~villkärva~~ icke väjer för ett nytt världskrig med dess förödelse, omöjlig att uppskatta och beräkna.

[Kamp för fred och avspänning, nationellt oberoende, demokrati, det arbetande folket i rörelse för sina intressekrav, ett starkt och enigt kommunistiskt parti - det är de avgörande betingelserna för att Sveriges folk skall kunna gå sin väg fram till socialismen.

[Reaktionen försöker nu att storma an mot vårt parti för att

bryta sönder dess enighet och avsöndra det från massorna. Den tror sig i Ungernhändelserna ha funnit ett användbart medel för dessa sina föresatser. I en sådan tid krävs lugn, enhet och fast stridsvilja. Någon kamrat tycker kanske att mina reflektioner här i kväll utgjort en bitter självrannsakan. Det är måhända sant. Men jag tror inte att kampduglighet och fast tro vinnes ur ett förnekande av fakta. Ur en kritisk självrannsakan kan däremot vinnas ~~kunskap om~~ en fast förvisning om den rätta kursen och spira en optimism och kampvilja, som aldrig kan brytas.

1 blank

Jag är fast förvissad om att de som nu hetsar mot vårt parti kommer att stänga sina pannor blodiga. Det blir också det enda resultatet. Vårt kommunistiska parti kommer att leva och utvecklas och bli en allt betydelsefullare faktor i landets liv, så sant som det uttrycker alla arbetande människors intressekrav och deras outplånliga längtan efter nytt och bättre samhälle.

1 blank

Tal i Stockholm
10/11-konferens (11 november 1956.)